

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate marks assigned to questions.

- 1) A) Explain the concept of Human Rights and trace the evolution of human rights with reference to Magna Carta. 8
- B) Trace the evolution of human rights with reference to English Bill of Rights and American Bill of Rights. 7

OR

- 1) A) Explain the idea of Fundamental Rights and explain Right to Freedom. 8
- B) Explain Right to Equality. 7
- 2) A) What is an ecosystem? 8
- B) Explain the components of an ecosystem. 7

OR

- 2) A) Explain the term 'Environmental Degradation.' 8
- B) Discuss the factors responsible for Environmental Degradation. 7
- 3) A) What is stress? Discuss catastrophic stressors. 8
- B) Discuss any four background stressors. 7

OR

- 3) A) Explain the term socialization and discuss the role of family as an agent of socialization. 8
- B) Explain other agents of socialization. 7
- 4) Write Short Notes (Any Five) 15
 - a) Three steps towards liberalization
 - b) Causes of Globalization
 - c) World Wide Web
 - d) Employment opportunities in the field of Information Technology and Telecom
 - e) Impact of migration on receiving country
 - f) Time Management – a technique of stress management
 - g) Avoidance – Avoidance conflict
 - h) Self – actualization according to Maslow's theory of Self – actualization

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात:

१) अ) मानवी हक्कांची संकल्पना स्पष्ट करा आणि मॅगनाकार्टा च्या संदर्भात ८
मानवी हक्कांच्या उत्क्रांतीचा आढावा घ्या.

ब) इंग्लिश बिल ऑफ राईट्स आणि अमेरिकन बिल ऑफ राईट्स च्या ७
संदर्भात मानवी हक्कांच्या उत्क्रांतीचा आढावा घ्या.

किंवा

१) अ) मुलभूत हक्कांची संकल्पना स्पष्ट करा आणि स्वातंत्र्याचा हक्क ८
स्पष्ट करा.

ब) समतेचा हक्क स्पष्ट करा. ७

२) अ) परिसंस्था म्हणजे काय? ८

ब) परिसंस्थेचे घटक स्पष्ट करा. ७

किंवा

२) अ) पर्यावरणीय न्हास ही संकल्पना स्पष्ट करा. ८

ब) पर्यावरणीय न्हासास कारणीभूत असणाऱ्या घटकांची चर्चा करा. ७

३) अ) ताण म्हणजे काय? प्रलयंकारी ताणकांची चर्चा करा. ८

ब) धकाधकीच्या आयुष्यामुळे निर्माण होणाऱ्या कोणत्याही चार ताणकांची ७
चर्चा करा.

किंवा

३) अ) सामाजीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा. सामाजीकरणाचा एक घटक ८

म्हणून कुटुंबाच्या भूमिकेची चर्चा करा.

ब) सामाजीकरणाचे इतर घटक स्पष्ट करा. ७

४) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही पाच)

१५

अ) उदारीकरणाच्या दिशेने तीन पावलै

ब) जागतिकीकरणाची कारणे

क) वर्ल्ड वाईड वेब

ड) माहिती तंत्रज्ञान आणि दूरसंचार क्षेत्रात निर्माण झालेल्या रोजगार संधी

इ) ज्या देशात स्थलांतर होते त्या देशावर स्थलांतराचा झालेला परिणाम

फ) वेळ व्यवस्थापन - ताण व्यवस्थापनाचे एक तंत्र

ग) नकार - नकार संघर्ष